

# TÖRTÉNET A CSALÁDI GYŰLÖLKÖDÉSÉRŐL, A FLÓRENCI STILÉTRŐL ÉS A KUTYÁK MENNYORSZÁGÁRÓL

GORAN TRIBUSON

## 1. A CSALÁDI GYŰLÖLKÖDÉS

A családi gyűlölködésről, a flórenci stilétről és a kutyamennyországról szóló kegyetlen és különös történelmi mese, amelyhez (sajnos, csupán leírás formájában) fényképmelléklet is járul, kezdődhetne néhány egymástól igen elütő, de alkalomhoz illő ünnepélyvel. A mesének az eseményeket megelőző vonalai különböző korokon és térségeken hatolnak keresztül és ágaznak bennük széjjel, úgyhogy történetünknek valamely kiindulópontjuknál vághatnánk neki: Antonio Piccinino párás és füstös, XVI. századbeli firenzei műhelyében, egy háború előtti, zágrábi kaszárnyában, ahol a bajszos Németh László Knédli százados a reggeli fegyvervizsgát végzi, vagy Kaspar Neidhart von Herzburg passauai hóhérnak, a „fekete művészet” feltalálójának névtelen vesztőhelye alatt. Az elbeszélő e valamennyi romantikusan narratív pont helyett a prózai 1976. esztendő t választja, és egy kényelmesen berendezett szobát a Britannia tér 12/III-ban. Tehát egy nagy, fekete kartondoboz van előttem, az Aschenreiter család fényképeivel; ezeket szemlélve, s közben leírást adva róluk, arra fogok törekedni, hogy történetem eleje e képek sajátos krónikája legyen, olyan jellegű összefoglaló, amely fényt vet az 1936—37 telén Zágrábban lejátszódott eseményekre.

Az első, kéregpapír hátlapú fényképfelvétel hátuljára a következő dátumot írták: 1894. március 1., alá pedig tintaceruzával, durva, férfias, inasiskolás kézírással ezt rótták: Maksimir. Megfordítom, és a régi, patinás, rezes színű fénykép négy alakot mutat, történetünk négy fontos szereplőjét. A bal sarokban, alacsony ciprusfa alatt a családifő áll — az apa, Franjo Aschenreiter gyáros, „hölgységek és urak” számára dolgozó cipőüzem tulajdonosa, itt testtartása kissé merev, és arckifejezése szórakozottságról tanúskodik. Vajon a maksimiri fotográfus jelenléte miatt-e, vagy a rendkívül sikkos és modern, sötét öltöny kényelmetlensége teszi?

Féllépésnyire tőle a hitvese, Ojdana Aschenreiter szül. Prpić kihúzta magát. A testét állától a bokájáig eltakaró fekete-fehér kosztüm nem rejti el a fiatal nőstény bujaságát, akit a kövér gyártulajdonos ki tudja, hol, és ki tudja, hogyan szerzett meg. Ellentmondást nem tűrően világos és szembeötlő a férj és a feleség különbözősége, a fénykép két, egymástól elütő világot mutat — egy fásult, unalmas, szűkkeblű, cipőgyártó részvényesit, s ezzel ellentétben egy érzékit, étellel telit, fesztelent, úgyszólván feslettet. A fiatalasszony egyéves kisfiát, Aleksandart tartja a karján, a leendő kalandort, szerencsejátékost, költőt és börtöntölteléket. Valamennyivel távolabb tőlük, egészen a kép jobb sarkában viszont Aleksandar fivére guggol, vagyis Krešimir Leo Aschenreiter, a cipőkirály trónjának örököse, különösen mogorva grimasszal a képén. Miért orrol ennyire Krešimir Leo? Őccse, e három esztendővel fiatalabb ne-báncsvirág, a „mama kedvence” jelenléte miatt talán, aki mindig is szálla volt a szemében? Mond nekünk valamit ez a kép? Szól talán a későbbi gyűlöletről, amely majd különválasztja, és végül különleges módon egybefűzi e két, egymástól szakadékkal elválasztott, más-más testvéri világot?

Néhány homályos, megrongálódott, családi kutyaképmás után, íme egy érdekes, kis méretű (9,5×12 cm) felvétel. A hátlapjára írt dátum: 1910. április 13. Vilko Prpić, Ojdana Aschenreiter fivére tűzoltó-egyenruhában ölel magához egy sovány, csupasz állú fiatalembert, tulajdonképpen a tizenhét esztendőes Aleksandart. Az idős zágrábiak fölismernek mögöttük az egykori Carlton kávéházat. A fiatalember szomorúnak tűnik, és mintha zavarban volna. Ennek okát bizonyára valami személyes tragédiában kell keresnünk. Öt nappal korábban ugyanis, amikor ez, a történetünk szempontjából rendkívül fontos felvétel készült a Carlton kávéház előtt, az ifjú Aschenreiter iskolai dolgozatot írt szabad témára, Mennysország a kutyák számára címmel. Ez a költői hangvételű, filozofikus-teológiai esszé föllelkesítette tanárát, aki különben modernista költő volt, és ebben az időben gyakran írtak róla, ám földühítette vele a hittantanárát, mellékesen Zvonimir Opačićnak, a gimnázium igazgatójának a legjobb barátját, úgyhogy a költőien ábrándos lelkületű Aleksandar Aschenreiter négy nappal e fénykép készülte után kirepült a zágrábi gimnáziumból, és egyetlen horvát iskolába sem iratkozhatott be.

Az 1920-ban készült fénykép egy régi, szomorú eseménybe avat be bennünket. A Mirogoj temető avar borította főösvényét látjuk, tócsáktól elárasztva, a sötét, régimódi, Meyer-féle esernyők pedig esős időt sejtetnek, meg egy ősi délután szomorkás légkörét. A kép jobb oldalán a Fényűző Temetések Horvát Kaptoli Egyletének cikornyás és értelmetlenül fölcicomázott kocsija áll. Rajta koporsó Franjo Aschenreiter gyártulajdonos földi maradványaival, aki elszenderült az Úrban anno Domini 1920. A kocsit a kellő kegyeletadással és mély gyászban, lassú léptekkel követi az elhunyt özvegye, fia, Krešimir Leo, továbbá az özvegy

fivére Vilko meg az egész gyászoló család. A családnak csupán egyetlen tagja nincs jelen. És hiába is vizsgálnánk át nagyítóval a fényképet, nem bukkannánk rá Aleksandar Aschenreiter költő személyére, mivel ezen az októberi délutánon valahol Párizsban, Amsterdamban, Baden-Badenban vagy éppen a „víz” túlsó partján, Amerikában időzik. Ettől a naptól számítva az üzem ügyeit Krešimir Leo veszi kézbe, a bukott diák, ám mégis ügyes üzletember, aki előtt, úgy tűnik, szélesre tárul a gazdaság és a boldogulás kapuja.

Az a fénykép, amelynek a hátlapján az 1903. június 15-ei dátum szerepel, csakugyan romantikus hangulatot áraszt, és nem csupán a patinája meg virágos kerete miatt (Luj Paskvali fényképész-mester műve), hanem a bemutatott látvány is ekként hat. Egy ifjú, nagyon jóképű emberpár egymás kezét fogja rajta. A férfi, Adalbert Hohnjec, cégvezető egy banknál, a hölgy pedig, Julijana Peterlić, háztartásbeli, különben anyáról Ojdana Aschenreiter szül. Prpic nővére. 1902-ben ismerkedtek meg Samoborban, egyetlen alkalommal fényképezkedtek le, 1903-ban, Aschenreiter asszony tuškanaci házának udvarán, 1904-ben megesküdtek a kaptoli templomban, 1905-ben pedig, iszonytató házasságtörési botrány után, amelyről itt sem időnk, sem helyünk szólni, elváltak. Ami viszont ezen a fényképen érdekes a számunkra, az sem nem Hohnjec, sem nem Peterlić kisasszony, hanem egy alak homályos körvonalai a háttérben, éppen Aschenreiterék garázsa előtt, amelyben az új Adlerjukat tartották. Ez a homályos árnyalak a tizesztendős Aleksandar, matrózruhában, ahogy a kezében kést tart. Ez Aleksandar, épp abban a pillanatban, amikor egyik legjelentősebbik tettét (vagy rémtettét) készül elkövetni az Aschenreiterok véres családi krónikájában. A fényképezőgép természetesen egészen véletlenül rögzítette a lemezen, minden ok nélkül, miként a fivérek gyűlölködése is véletlen és teljességgel oktalan volt. Valamin hajba kaptak, erre Aleksandar Krešimir után rohant, és a garázsban a késsel négy helyen megszurta (a hasát, a lábát és a nyakát). Dr. Noa Rosenbergnek, a család orvosának rendkívül zsiros tiszteletdíj ellenében sikerült megmentenie a sebesült fiú életét, és az összegben benne foglaltatott hallgatásának ára is a tízéves gyerekek erről a különös, mondhatnánk örült cselekedetéről. A feledés fátyla — így szokták írni a krónikások, ha nem hagyják őket mértéktelenül firtatni a múlt eseményeit — idővel számos hasonló villongást és fellángoló gyűlölködést takart el, végleg szembeállítva egymással a két fivért. A forradás barázdája Aleksandar homlokán, amely valamennyi későbbi fényképén világosan látszik (még egy akvarell arcképén is párizsi napjaiból), arra utal, hogy valaki alaposan odaszózott a fejére. Talán épp a fivére, Krešimir Leo?

Az 1919-ből való fényképen a körvonalak élessége, a finom kontrasztok és egyáltalán a kép minősége külföldi eredetre vall. Ezt nem készíthette lusta zágrábi fényképész, hanem olyan mester, aki korszerű eszközöket használ mind a felvételnél, mind pedig előhívás közben. A ké-

pen Aleksandar Aschenreiter, a huszonhat éves horvát—francia költőt látjuk a menyasszonyával, Lisa Brunetiére-rel. A fiatalember öltözéke, akár egy világfié, nyugat-európai, és csupán a háttérben látszó Eiffel-torony árulkodik szemernyi vidékiességről (valamennyi Párizsba vetődött jövevénynek legalább egyszer le kellett fényképezkednie ez előtt a szörnyű és torz jelkép előtt). A fénykép Aleksandar első és egyetlen verseskönyvének megjelenése idejéből származik — Tout va mal (Minden gonoszra fordul) volt a címe, és a francia kritika bölcsen agyonhallgatta, habár tíz tisztességes sort azért össze lehetett szedni benne. A Tout va malban akad egy sorpár is, amely fordításban így hangzik:

*... a fivér a szülőanya szent petefészkeiből  
göndör fürtű ebihal, léleknek szóló ugatás...*

— és ékes bizonyítéka annak, hogy pár ezer kilométer nem moshatja el a mocskos lélek gyűlölségét.

Lisa Brunetiére külsejéről fölösleges sokat beszélni, elegendő megemlíteni, hogy J. Gallimard, S. P. Dailonett és P. Kowalski szobrászok modellje volt. Egy hónappal azt követően, hogy a vásárian idillikus képcske készült, Aleksandar Aschenreiter fölfedezte, hogy menyasszonya, Lisa szodomita, és neki kapcsolatot tart fenn Rex-Maximiliannal, a kétesztendő oszr agárral, amely ott van az említett fényképen is. Va-  
jon ez a fájdalmas és tragikus fölismerés a kezdetét vagy a végét jelent-e Aleksandar Aschenreiter horvát—francia költő összeomlásának? Nem tudjuk, miként a cselekvések valódi okainak többségével sem le-  
hettünk tisztában e családon és e történeteken belül; nem tudjuk!

Érdekes módon az 1932-ből való képet nem árnyalja be az avítság szépiaszínű patinája, fekete-szürke-fehér kontrasztjai elevenek, és a pocakos Krešimir Leo Aschenreiter mutatják, meg a nálánál jóval fiatalabb feleségét, Editát, szül. Ranogajec, a volt fodrásznőt. Az asszony szakmájának alantassága és személyének erkölcsi lazasága járult hozzá leginkább ahhoz, hogy Ojdana Aschenreiter szül. Prpić asszonyság, a fivérek édesanyja sértődötten összecsomagolt, és két uszkarja (Antoine és Antoniette) társaságában, valamint a család jókora ládányi értéktárgyaival Zágrábból Crikvenicába költözött. Krešimir Leo hamarosan kénytelen volt belátni, hogy a felesége nagyban csalja, úgyhogy a barátai előtt, természetesen, csak borközi állapotban, az alábbi szavakkal igyekezett igazolni magát: „Ha nem tudom, akkor ugyanaz, mintha nem is csalna meg. Ha viszont megtudom, elkergetem, és minden rendbe fog jönni!” Ahogy telt-múlt az idő, a gyáros egyre inkább gyűlölte a feleségét, ám ez nem volt ahhoz a gyűlölethez fogható, amelyet kitagadott fivére, Aleksandar Aschenreiter, a vagabundus költő iránt táplált.

E negyven évet számláló fénykép háttéréből — akiket ábrázol, rég meghaltak — előtűnik Krešimir régi törökből álló gyűjteménye, a gyűj-

temény, amelyet rendkívül szeretett, nyugodt szívvel állíthatnánk, hogy mindennél, még önmagánál is jobban...

Most egy kicsiny, keltezés nélküli kép akadt a kezembe, amelynek nyilvánvalóan 1899—1906 tájáról kell származnia. A fénykép egymagában ábrázolja Tirkót, az értékes dán dogot, amelyet Aleksandar kapott hatodik születésnapjára. 1906-ban Tirko egy titokzatos, véres tuškanaci esemény kiváltója lett. Egy este elbitangolt az udvarból, és a koromsötétben a Tuškanacon széjjelmarcangolt egy háromesztendős kislányt. Az öreg Aschenreiternek ez rengeteg pénzébe került, igénybe kellett vennie jó kapcsolatait és minden leleményességét, hogy az esetet sikerüljön elrússolnia, és titokban tartania a kíváncsi s a gyárosokat nemigen kedvelő nyilvánosság előtt. Tirkót pedig, nos, a kutyát el kellett pusztítani, habár az állatban, amelyet csupán ösztönei vezéreltek, nyoma sem volt a valódi aschenreiteri gyűlöletnek és dühöngésnek. Amikor Pera Živoradović mészáros a garázs mögött végzett vele, szegény kutya, szinte emberi hangon szívet tépően szűkölt, éppen úgy, mintha nem tudná, hogy mostantól kezdve béke és nyugalom lesz a része a „kutyák mennyországában”, amelyet oly szárnyalón álmodott meg iskolai dolgozatában Aleksandar Aschenreiter, az eltévelyedett költőfiú.

Az 1921-ből való fényképen fölismerhető Aleksandar Aschenreiter megtört alakja a hamburgi játékkaszinó előtt. Erkölcsi elmerülésének okairól rendkívül keveset tudunk, nagyjából annyit, amennyit már szóvá tettünk. Tudjuk azonban, hogy azzal a szándékkal tért be a játékkaszinóba, hogy mindenének a nyakára hágjon, s talán épp ezért, mivel eleve kiölte magából a nyereségvágyat, hihetetlenül sokat nyert! Az ily őrült módon megkeresett pénzen egyetlen rendkívül értékes tárgyat vásárolt, beletette útításkájába, és eltűnt Hamburgból. Ez a tárgy tizenöt év leforgása múlva azoknak az eseményeknek a középpontjában tűnik majd föl váratlanul, amelyeket épp igyekszünk nyomon követni.

Hagyjuk hát most a képeket, a sorsok e néma, töredékes gyűjteményeit, e ragyogó, négyszögű idomokat, amelyek oly keveset voltak képesek elénk varázsolni, és vágjunk neki a valódi, emberi, bővérű történeteknek, kössünk ki az 1936. esztendőben, amikor is a családi gyűlölködés hirtelen föllángol, és még hirtelenebbül ki is huny. Becsukom a porlepte dobozt, átadva ezzel a fényképeket sötét, meddő hallgatásuknak. Várákozzanak az újabb kíváncsiskodóra, a következő krónikaíróra, aki visszfényükben valami másféle történetet sejt meg, és különb értelmet lel.

## 2. A FLÓRENCI STILÉT

Aleksandar Aschenreiter költő még a tuškanaci családi házukban gyakorta mondogatta, hogy a gyűjtőszenvédély a rothadt és dekadens burzsoá lélek megnyilatkozása. Nem tudjuk, hogy csakugyan ekként is

gondolta-e, illetve csupán borsot akart törni bátyja orra alá, aki kicsinykorától kezdve szenvedélyes bélyeg-, régipénz-, anziskártya- meg ki győzné felsorolni, még milyen gyűjtő volt. Harmincéves kora táján Krešimir Leo nyilvános árveréseken minden gyűjteményén túladott, és érthetetlen hévvel vetette magát a régi török gyűjtésére, aminek nyilvánvalóan volt bizonyos jelképes értelme is. Tőrből természetesen nem lehet túl sokat összegyűjteni, legalábbis nem annyit, mint postabélyegből, úgy-hogy ha az évek során sikerül megszerezni két-három tucatnyit, akkor állítható, hogy jókora gyűjteményünk van. Tehát ilyen jókora gyűjteményt válogatott össze a kövérkés, gazdag és már kissé kiábrándult Krešimir Leo Aschenreiter cipőgyáros. Akadtak köztük pompás darabok berakásos markolattal és damaszkozott pengével (még egy aranyos fényű Lohon—Neiris is), ám amikkel Krešimir Leo különösen büszkélkedett kevés számú gyűjtőtársa előtt, a következők voltak: egy nagy, spanyol tör a XVIII. század elejéről, belevésve a „Hafta la muerte” jel-szó, egy perzsa díszítőelemekkel damaszkozott görbe tör, hosszú német Panzerbrecher az ágyúcsőkaliber méréséhez szükséges számozással ellátva, damaszkozott pengéjű jávai badi-badi szaruból készült markolattal, valamint egy Landsknecht-tör a XVI. századból, fényezett acélhüvellyel. Közismert, hogy a tör mindenkor bizonyos szempontból kegyelemadó fegyvernek (misericordia) számított, amellyel a kegyelemdőfést nyerte el a harcban szerzett sebeitől haldokló ellenfél. Aschenreiter ostoba és eltorzult lelkülete épp ebben a tényben látta bizonyos „humánus” igazolását gyűjtési mániájának.

Most azonban, miként mondtuk is, foglalkozzunk kimerítőbben az 1936—37. évi szenvedélyes és viharos zágrábi eseményekkel.

1936. november 30-án három, egyazon időben végbement eset híre kötötte le jóindulatú és eleven közvéleményünket. 20 óra 30 perckor, vagy jó negyven perces késéssel, a zágrábi pályaudvarra befutott a müncheni gyors. A 11-es számú kocsiból sovány, sápadt, negyvenes éveit taposó férfi szállt ki, kezében két bőrönddel. E két bőrönd tartalmazza valamennyi vagyonát, amelyet megerőltető, kiábrándító és mindenekelőtt sikertelen élete során szerzett. Arcán valami különös, türelmetlen, mondhatnánk — szelindekkifejezés ül! A pályaudvart rozszant, fekete konflison hagyja el, amely egy kis házikó felé veszi az irányt a Medveščakon. E kicsiny házikó, a hatalmas vagyon morzsája az egyetlen, amit az öreg Aschenreiter Franjo „tékozló fiára”, Aleksandar Aschenreittera hagyott. Íme, a fivérek most ismét ugyanabban a városban vannak, ugyanazon ég boltozata és ugyanazon agrami csillagok alatt. És miközben a konflis túlhaladja Zrinjevacot, valahonnan fölhangzik a városi korcs kutyák csaholása, az az ugatás, amelyet Aleksandar Aschenreiter költő oly lelkesedéssel hallgat, miként Odüsszeusz annak idején a szirének énekét.

Ugyanebben az időpontban, tehát este fél kilenc tájban a vastagon öltözött Krešimir Leo a Hadi Régiségek Horvát Honszerető Gyűjtői összejövetelére indul, ahol előadást kell tartania a régi horvát törökről

(melyeknek néhány példányát maga is birtokolja). Tél van, felszél fújdogál, s ő egyre szorosabban tekeri nyakára a gyapjúsálat.

Hitvese közléről sem fázik ennyire, néhány perc múlva a túlfűtött hálószobában egészen pucérra vetkőzik Németh László Knédli tüzéségi százados üveges tekintete előtt. Németh Knédli, aki már jó fél éve szórakoztatja a cipőgyáros telhetetlen feleségét, figyelmet ébreszt hengeres, galuskaszzerű testével (a csúfneve is bizonyára innen ered), továbbá biztos és igen tartós erekciójával. Miközben Edita Aschenreiter, szül. Ranogajec volt fodrász nő nagy öröme a tüzés százados magyarón nemi szerve szabályos ballisztikai pályára emelkedik, odalent, az ablak alatt fölhangzik valami veszett és bozontos eb vonítózása.

A következő estén, pontosan 1936. december 1-jén a Palace szálloda előcsarnokában sor kerül a külön utakat járó és haragban levő fivérek megrázó és érzelmi töltésű találkozására. Krešimir Leo asztalnál ül, és édeskés dingačot iszik, Aleksandar pedig belép... A fivérek ölelkeznek és csókolják egymást. Senki más nem képes oly szenvedélyesen csókolózni, mint azok a teremtmények, akik a teljes szívükből gyűlölik egymást (egyes maffiózó testvérségek körében az arcul csókolás jelenti a halálos ítéletet)! Rövid, „gyóntató” és minden vonatkozásban hamis beszélgetést követően ismét összecsap e két ellentétes természet, e két világ, a költői és a suszteni, úgyhogy a kényszerűen szívélyes beszélgetés az ironikus és gúnyos utalások sortüzévé fajul, amelye során, természetesen, a szellemesebb és intellektuális szempontból érettebb Aleksandar kétségtelen fölnybe kerül. És ekkor, akár csak valamennyi sikertelen találkozás, ez is egy újabb találkozás megbeszélésével szakad félbe, melyre már másnap sor kerülne Aleksandar otthonában a Medveščakon. Ezt követően a fivérek, gyűlöleten kívül egyebet sem érezve egymás iránt, mindketten hazatérnek. Lassan haladnak az éjszakában, ki-ki közülük a maga útján, miként különben is kitaratóan tették egész életük során. Kissé odább, ugyanebben a borongós agrami éjszakában Németh László százados az élet utolsó parányi, izgó-mozgó magvait hinti széjjel Edita Aschenreiter méhében, hogy — amennyiben alkalmas rá ez a nap — még egy emberi torzalakkal, újabb semmirekellővel ajándékozzák meg az Aschenreiterokat. És most fölmerül a kérdés, vajon nem volt-e igaza a gyönyörűséges Lisa Brunetièrenak, amikor egy Aschenreiter helyett örülten, eredménytelenül és szodomita módra monstrozusan gyermeket akart nemzeni egy kutyával?

Másnap este Krešimir Leo Aschenreiter magánkocsiján kelt útra — habár nemigen használta, tekintve, hogy szeretett gyalogolni —, látogatóba, fivéréhez. Nem azért, mert érdekelték volna testvérenek történetei a távoli, idegen országok életéről, sem azért, mert élvezetesnek találta társaságát, hanem pusztán egyetlen mondat miatt, amit fivére csak úgy odavetett, miszerint van valamije, ami föltétlenül meg fogja pezdíteni gyűjtőszenvedélytől áthatott véréét. És, természetesen, Aleksandar nem hazudott, mert amit meg szeretett volna mutatni bátyjának, az a

bizonyos rejtelmes tárgy volt, amelyért a hamburgi játékkaszinóban nyert minden pénzét odafizette, s utána ezt a tárgyat tizenöt esztendőn át magával hurcolta, éppen erre a pillanatra várakozva. Ez a titokzatos tárgy valóságos csemegének számított a Krešimir vágású gyűjtő számára, egy olyan gyűjtő számára, aki élvezi a régi fegyvereket. Ez ugyanis egy nagyon régi, ritkaságszámba menő olasz tőr volt, igazi flórenci stílét a legkitűnőbb „törzslappal”. Nem, nem fogjuk most elragadtatni magunkat, és leírás adni a törőről, mielőtt maga Aleksandar gonosz és alattomos arckifejezéssel elő nem húzott az útításkájából. Miként buzgó és fegyelmezett elbeszélőhöz illik, tartsuk tiszteletben az időrendet, és menjünk sorjában!

Amikor Krešimir Leo megjelent a medveščaki házikóban, ahová legalább tizenöt vagy húsz esztendeje nem tette be a lábát, gondolatait elárasztotta a nosztalgikus emlékek dagályának lágy tömege. Minden úgy volt, miként a gyermekkor régmúlt napjaiban, csupán a berendezést lepte be vastagon a por, amit Aleksandar ez alatt a pár nap alatt nem érkezett (vagy nem is akart) letakarítani. Fáradtan és kissé puhány módra, ami nagyon, de nagyon ritkán esett meg vele, beleült az egyik öreg karszékkébe, belesüllyedt puha támlájába, eltűnve a porfelhőben, amit ezzel felkavart. Ám hamarosan felülkerekedett rajta a régi hangulata, a valódi Aschenreiter természet, és durván megkérte a fivérét, hogy mutassa meg neki a tárgyat, ami miatt tulajdonképpen jött.

Aleksandar, az elzüllött költő gonosz és alattomos arckifejezéssel megragadott egy kék táskát, amely az ajtófélfáról lógott, és elővette belőle a gyönyörű törőt, a flórenci stíletet.

„Hol szerezted?”, dadogta Krešimir Leo. Fölindultsága nyilvánvaló volt: szeme kigúvadt, érverése fölgyorsult, tenyere pedig izzadni kezdett. De ez csak természetes, amikor oly nagyszerű darab volt, olyan darab, amit csupán álmában láthat az ember. Aleksandar csak mosolygott, kifejezetten elégedett volt a hatással, amit az ő, kizárólag az ő stíltje váltott ki.

Krešimir Leo óvatosan és hódolatteljesen vette kézbe a remekművű példányt.

A tőr kiváló állapotban volt. Hosszúsága negyven centiméternyi lehetett, és küllemét tekintve egy XVI. századbeli német törre emlékeztetett, amelyet a svéd királyok gyűjteményében őriznek. Nemesacélból kovácsolt, sötétkék színű pengéje volt, kétszeres, lapos, „niello” eljárással díszített markolatkosara, valamint aranyozott markolata, amelynek végén a gomb kutyafejet formázott. Az idősebbik Aschenreiter szinte föl-sikoltott, amikor meglátta a mester védjegyét. A két apró kör, és belőlük vésva a név, ANTONIO meg PICCININO, azt bizonyította, hogy a tőr Firenzében készült, a XVI. században, az egyik legnagyobb európai fegyverkovács műhelyében.

„Hát ez valódi Piccinino, ezt el kell nekem adnod, testvér!”, feledezett meg magáról egy pillanatra Krešimir Leo. Másfelől viszont a hi-



degvérű és elégedett Aleksandar tisztában volt azzal, hogy a gyilkos semmi áron sem fogja sem eladni, sem odaadni, sem elcserélni. Megtartja magának, és rendkívül hatásos fegyverként fogja alkalmazni gyűlölt fivére megleckéztetésében. Amikor tizenöt évvel ezelőtt megvásárolta a stílélet, akkoriban olyasvalamit hallott, hogy bátyja a távoli Zágrábban régi töröket gyűjt. Ám akkor még eszébe sem ötlött, hogy ezt a tört a gyűjtőszenvedélytől eszelőssé vált Krešimir Leo ellen fogja fordítani. Egyszerűen csak megvásárolta, minden ok nélkül, csupán egy eszelen tettet hajtva végre, ami jól beillett az élete folyamán véghezvitt számos hasonló cselekedet sorába. Ám most, most ezzel a stíléttel jelentős fölényre tett szert a harcban, amelyet a „cipész” ellen vívott, aki az összes vagyont örökölte, s akinek, habár ostobának és korlátoltnak számított, volt pénze, tekintélye, méltósága... Emellett létezett még egy metafizikai, valótlán, megfoghatatlan ok is, amely miatt Aleksandar nem óhajtott megválni a törtől. A flórenci stílet aranyozott markolatába ugyanis rendkívül apró betűk voltak bevésvé, amelyeket Krešimir, az elképedt és elragadtatott műgyűjtő képtelen volt nagytó nélkül elolvasni. Épp ez a felirat kap majd közvetett módon rendkívül fontos szerepet történetünkben.

Krešimir Leo Aschenreiter elkeseredett afölött és boldogtalannak is érezte magát, amikor életében első ízben kellett szembenéznie a keserű igazsággal, hogy pénzért mégsem lehet mindent megvásárolni. Aleksandar semmiféle egyezségbe sem akart belemenni, Leónak viszont úgy tűnt, hogy e nélkül a tör nélkül képtelen tovább élni. Amennyiben nem tudja megszerezni, minden értelmét veszti, üres lesz, céltalan... Hogy ennek elejét vehesse, több kétségbeesett vagy kimondottan kompromittáló lépés megtételére szánta rá magát, hogy kedvében járjon fivérének, esetleg rávegye kényszerítse a stílet eladására:

1.) Ugyanez év december 20-án váratlanul meghívta a tuškanaci házában adott fogadásra. Aleksandar érdekes módon eleget tett a meghívásnak, és elment, de egész este csak csellengett, akár az alvajáró a jelen levő tekintélyes vendégek — gyártulajdonosok, bankárok, miniszterek, katonatisztek — között, senkivel szóba nem elegyedve, senkit figyelemre sem méltatva... Éjfélután eltűnt, ám ha keresésére indulnak, megtalálták volna odalenn, a garázs mellett, ahogy ácsorog a hideg, téli esőn, és zokogva egyetlenegy szót ismételt: „Tirko!”

2.) Ezt követően Krešimir Leo névtelen fenyegető leveleket kezdett írogatni, amelyeken Aleksandar szívből kacagott, tisztában volt ugyanis azzal, hogy a fenyegetéseket nem fogják beváltani, és hogy e levelek szerzője ocsmány és gyáva fivére.

3.) Utóbb egymást érték az aláírt és más jellegű levelek, amelyekben Krešimir Leo fivérének munkát, nőket, tekintélyt, pénzt és összeköttetéseket ajánlott, csupa olyasmit, amire a címzett különösebben nem is vágyott.

4.) Aschenreiter műgyűjtő következő megnyilvánulása még örültebb

és esztelenebb volt. A Hírlapban egy napon váratlanul nagyobb cikk jelent meg Grga Badalić tapasztalt újságíró tollából, amely a „horvát költészet büszkeségének” hazatéréséről számolt be, az idegen és barátságtalan Franciaországból a „szülőföld, a fölnevelő édesanya ölére”. Krešimir Leo persze lefizette Badalić újságírót és zugkritikust. Amennyiben Aleksandar hajlandónak mutatkozik eladni a stílélet, jelentette ki a műgyűjtő fivér, szolid helyet vásárol neki a horvát költői Olümposzon. Csodák csodájára Aleksandar nem kívánt magának helyet sem az Olümposzon, sem a Parnasszuson, és amikor a fivére látogatóba men: hozzá (természetesen mindahányszor ugyanabból az okból), ő nyugodtan üldögélt, és az értékes stílélettel a körmét piszkálta, almát szeletelt vele, vagy hegyével előre közönyösen csapdosta a vastag tölgysajtóba.

Ekként tehát a fivéreket, akiket az életükből adódó tengernyi ismeretlen ok messzire vetett egymástól, egy régi és ostoba tárgy lassanként, de könyörtelenül egymás felé kezdett irányítani. Életük, esztelen kutya életük mintha valami szemmel láthatóbb értelmet kezdett volna nyerni. Ostoba, kaotikus létezésük mostanra tömörebb formát öltött, és fölvette pályáját a mágikus súlypont körül, a körül a szerszám körül, amelynek markolatába titokzatos, apró betűs feliratot véstek.

Néhány nappal a fényűzően megünnepeelt 1937. újesztendőt követően Krešimir Leo Aschenreiter egy havas, fagyos éjszakán hazatérőben volt arról az ünnepségről, amelyet egy nagyon eredményesen tevékenykedő részvénytársaság — ennek maga is tagja volt — működésének évfordulója alkalmából rendeztek. Meg-megállt, támolygott egy keveset, jobbra-balra tántorgott, úgyhogy a különben ritka járókelők szemében az első pillantásra világos volt, hogy ez a kövérkés jelenség a drága prém-bundában — holtrészeg! Valahol a zrinjevaci park közepe táján a részeg részvényes orra bukott, és hányni kezdett, maga is tisztában azzal, hogy most végérvényesen elesett, és tovább képtelen lesz egyedül folytatni az utat. A Gondviselés azonban mindig a legkülönösebb megoldásokkal képes előrukkolni! A nyomorult, kétrét görnyedve kuporgó részeg emberre nem más figyelt föl, mint a tulajdon öccse, Aleksandar, aki fiákeron hajtatott erre, szinte teljesen véletlenül. És miként a jó tündér csillámló varázsvesszejével, akként tűnt föl Aleksandar szálás, sovány alakja Krešimir Leo fejének kába vaksötétjében, majd a hóna alá nyúlt, és nagy erőfeszítéssel a fiákerig vonszolta, amely azután tovább döcögött a Medveščak felé. A fiáker hátuljának sötétjében Krešimir Leo részeg szeme szinte semmit sem tudott kivenni; a hunyorgó, ugrándozó karikákon át lassanként fölmerült előtte egy bizonytalan sziluett, aki Aleksandar lehetne, de micsoda az mellette? Az valami fehérés színű, fekete pöttyekkel tarkázott, ám nem emberi jelenség, kinézésre ez... ez...

„Tirko!”, sikoltotta az öntudatlan Krešimir, és egy részeg heveséggel vetődött a fivére melletti helyre.

„Ám ott senki sem volt!”

Az erős feketekává és a káposztalé némileg észhez térítette a részeg részvényest. A medveščaki házikó egyik karszékében üldögélt, elcsodálkozva, hogy többé nyoma sincs a mindent belepő, vastag porrétegnek. Minden a helyére került, tiszta volt, ragyogott, és példás rend uralta a házat. Krešimir Leo egyszerre rendkívül magányosnak érezte magát, elhagyatottnak és boldogtalannak, mire görcsös, részeg sírásba tört ki. „Miért nem akarod eladni nekem azt az átkozott gyilkot”, mondta, miközben leküzdhetetlen zokogás rázta, és könnyeit sáros kabátujjával törölgette. Az ablakon át az utcai lámpa fényében sűrű, nedves hópihék pilinkéltek.

„Átkozott gyilkok!”, ismételte meg Aleksandar, furcsállva, hogy részeg fivére önkéntelenül is rátapintott a florenci stílet természetére. Érezte, hogy most érdekes módon mégis valamennyivel kevésbé gyűlöli e nyomorúságos kreatúrát, aki ugyanabból az anyaméhből került a világra, mint ő, és ehatározta, hogy fölfedi előtte azt a másik, titokzatos, jelképes és fantasztikus okot, amely miatt nem óhajt és nem is válhat meg a gyiloktól.

„Látod — mondta Krešimirnek, aki iparkodott értelmével követni a szavait —, ha gyűlölködésünk véget is érne, ha gyűjtenénk is magunkban annyi angyali bátorságot, hogy összeölelkezzünk és mindent megbocsássunk egymásnak, és akkor sem engedném át neked ezt a tört. Érzem, hogy egy réges-régi, őrült átok lappang benne. A tör valóban a nagy Antonio Piccinino műhelyében készült. A következő évszázadban azonban, ki tudja, milyen utakon, Franciaországba került, amit az aranyozott markolat francia nyelvű vésete is tanúsít, ezt Piccinino alkalmasint nem véshette bele. A „passauai fekete művészet” valami ortodox követője vitte oda magával. Neked mint fegyvergyűjtőnek tudomásod kell hogy legyen róla, micsoda a „passauai fekete művészet”! Az alapelveit Kaspar Neidhart von Herzburg passauai hóhér fektette le, aki a fegyverekbe mágikus képleteket kezdett vésni, amelyeknek a fegyver tulajdonosát védelmezniük kellett a sebektől és a haláltól. E művészetet francia hódolói valóságos varázslóvallássá fejlesztették, de legalábbis kultusszá, úgyhogy egyikük ezt a feliratot állította össze, amelyik az én firenzei stíletembe áll bevésve, vagyis egy rendkívül különös varázsigét, már azért is, mert semmi védelmező sincs benne. Persze, különöségét csak fokozza az a tény, hogy tartalma bizonyos kapcsolatban van az én életemmel. Figyelj, ezt több mint kétszáz évvel ezelőtt írták, és mégis valamiképpen az én, enyhén szólva tönkrejutott sorsom számvetése.”

„És mit ír ott?”, szakította félbe a részeg Krešimir Leo, akinek ennek ellenére sok minden eljutott az értelméig.

Aleksandar előkerítette a stíletet, és egy jókora nagyítót hozott. Krešimir Leo csak kinnal tudta kisilibizálni az apró betűket, és felismerésük közben lassan kijózanodott. A parányi és vésetnek rendkívül cirkalmas betűk a következő felirattá álltak össze: „PARADIS DES

CHIENS” (*kutyák mennyországa vagy kutyamenny*). Tekintet nélkül arra, hogy képtelen volt megérteni, mi ebben a feliratban a végzetes és iszonytató, mégis szinte megdermedt, elnémult, kövé meredt... És ekkor, hogy elhessentse magától a kényelmetlen érzést meg a félelmet, hahotázva kacagni kezdett:

„Hahaha, még hogy ennek köze volna hozzád! Ennek ugyanannyi köze van énhozzám is! Gazember, add el nekem ezt a kutya, mennyei stiletet!”

Aleksandar tisztában volt azzal, hogy ez a prózai lelkületű, tompa agyú gyártulajdonos szemernyit sem fog föl a francia véset titokzatos, metaforikus értelméből, úgyhogy ajtót mutatott neki. Krešimir Leo köpött egyet, és távozott, esküdözve közben, hogy a tört bármilyen áron meg fogja szerezni.

Odakinn a nedves hótól, a hideg éjszakától és még ki tudná, mitől megszomorítva, bánatosan vonítottak az utca kóbor ebei.

„Vajon mit is írhattam abban a dolgozatban, amely miatt kicsaptak az iskolából?”, törte a fejét a költőnek, szeretőnek és embernek egyaránt züllött Aleksandar Aschenreiter, de erre képtelen volt visszaemlékezni. Amikor azóta már annyi átkozott, kutya esztendő múlt el!

### 3. KUTYÁK MENNYORSZÁGA

Történetünk fináléja 1937 januárjának végén játszódik a behavazott Zágráb színterén. Az Aschenreiter család fényképeit tartalmazó poros kartondobozban lehetetlen egyetlen képet is találni ebből az időszakból; a fényérzékeny emulzió elmulasztotta rögzíteni lényeges csomópontját e krónikának, amelyet első napjaiban oly következetesen figyelemmel kísért. Az utolsó felvonás függőnye ezen a napon pontosan este nyolc órakor gördült fel:

Edita Aschenreiter meztelenül, fölhevülten, kitüzesedve és izzadtan rágja és tépi a hitvesi ágy duzzadó és puha párnáját, miközben a dagadt tüzerkapitány, aki hátulról, kutya módjára nyergelte meg, minél mélyebbre igyekszik hatolni nyálkás szemérmébe. A százados pocakja őrült afrikai ritmusban verődik Edita puffadt fenekéhez, a faágy pokolian lehangolódott hangszerként nyikorog, a halott libák hitvesi tolla pedig szerteröppen minden irányba, a párnából kicsapódva kavarog, majd körös-körül leülepszik a szobában. „Gyorsabban, a tiszt magyar anyádat!”, sikkantja a fodrász női orgazmatikus lábban égyve, megfelelkezve a szégyenérzetről, az illemről, az óvatosságról... Németh László hunyorogva és Edita duzzadt mellét markolva iparkodik is gyorsabban, fújtat, nyög, és úgy érzi, eszméletét veszti, amikor Edita fölsikolt, görcsösen humorítva fölemelkedik, majd ájultan lehanyatlak, mintha valaki félholtra verte volna. A százados hímvesszője továbbra is büszkén és mereven áll, akár a telivér csöböré, zománcosan csillog és ragyog a

villanyégő fényében, kielégületlen teste pedig remeg, miként a láng a léghuzatban. A fodrász nő, amint széjjelárad benne a mértéktelen irgalmasság, kezének gyöngéd mozdulataival tehermentesíti a férfi kicsorduló heréjét, becézetve közben a mogorva katonai phalloszt: „Halacszkám, sügérem, potykám, csukán, süllőm...”

Medveščaki házában Aleksandar a karszékbe süppedve ül, és reszkető kézzel hajtogatja egy könyv gyűrött lapjait (bevallom, még menynyire érdekes lenne tudni a címét). Ezután odalép a régi szekrényhez, egy ládikát vesz ki belőle, majd kinyitja, és a tartalmát kezdi vizsgálni. Régi családi fényképekkel van tele, melyeknek némelyikét valószínűleg le is írtuk történetünk bevezető részében. Élete folyásán töri a költő a fejét, és fölmerül benne a kérdés, volt-e értelme egyetlen cselekedetének is, amelyre eddig szánta magát? És egyáltalán miért ez a gyűlölet, amely eddig szembeállította őket? Tudatában van annak, hogy semmi oka sincs, a gyűlölet egyszerűen itt van, villámként hasít bele az emberi szívbe, és nincs ellene orvosság... És ha már gyűlölünk, akkor ki kell tennünk magunkért, teljes erőbevetéssel, mert végső soron a gyűlöletünk alapján vagyunk emberek... Az állatok nem képesek gyűlölni, még a kutyák sem, még a kutyák sem, még a kutyák sem, a kutyák sem, a kutyák sem, a kutyák sem. Aleksandar Aschenreiter kinyitotta az ablakot, és kihajolt rajta; a hóesés sűrű pihéi elkeveredtek meleg, sós könnyeivel, amikor fölegyenesedve becsukta maga után az ablakot, mintha suhogó ostorral csaptak volna a szeme közé: a stilet nem volt ott az asztalon! Vajon csak úgy tűnt neki, hogy kevéssel korábban ott volt, hogy álmolta volna ezt? Sebesen átkutatta a szűkös bútorzatú házat, az élesskamrától a hálószobáig. Nem, a stilet többé nem került elő! Pedig ő már két napja ki sem mozdult a házból, hogyan tűnhetett el akkor a tör? Hábár ez nem is fontos, a lényeges csupán az, hogy tudja, ki vette el! Egyes-egyedül csak az a személy tehetta! Aleksandar Aschenreiter sietve felöltözött, meleg kimenőkabátot kerített magára, fekete kalapot nyomott a fejébe, a szekrény fiókjából pedig két dolgot vett magához: fülvédőt, és egy régi, ám működő és megtöltött revolvért. Amikor kilépett a házból, gondolataiban villózó emlékek darabjai remegtek, amelyekben Lisa Brunetière kutyát ölelve, sóváran mosolygott. Krešimir Leónak már beféldult a szeme Sternberg Kék angyala fényűző és zsúfolt scenográfiájának nézésébe, úgyhogy teljes fél órával a film vége előtt otthagya az előadást. Miután a hideg, sustorgó hóesésben találta magát, egy pillanatig teljes amnézia ütött rajta: nem tudta, kicsoda, hol van, mit keres itt. Úgy tűnik, ez volt az egyetlen pillanat az életében, amikor tiszta, jóságos, hibátlan lény volt, példás és szent, akár valami naiv kutyus. Ám hamarosan mindenre emlékezett: nyolctól moziba indult, tízkor pedig találkája volt üzlettársaival, természetesen olyan találka, amelynek valójában feslett, vadállati tivornjának kellett volna lennie.

Edita, miután új frottírpongyolába burkolózott, bal kezével nekilátott végigtapogatni Németh testét. A tüzérszázados az oldalán hevert mögötte, és figyelte a kicsiny, gyöngéd kéz földérintő útját, azt az utat, amely nyilvánvalóan egyetlen hely felé tartott. És még mielőtt elérte volna, a kis, összezsugorodott penis lassan, akár a gyermek az anyja hasában, mozogni, remegni, ágaskodni kezdett, hogy végül óriási, kemény, fényes és csillogó fejű buzogánnyá váljon. „Ohó!”, ennyi volt mindössze, amit a volt fodrásznő mondani tudott. A további beszédre már nem volt idő, a százados máris nekilátott, hogy kemény kézzel, durván széjjelfeszítse a lábát a lágy frottír alatt. Edita örvendező állapotjára sikoltott fel, a hátára fordult, Németh százados pedig a még száraz méhébe palántálta tűzeri szerszámát, mire ő olyan csapdába kulcsolta lábával, amelyből nincs menekvés...

Meg fogja ölni a fivérét, erre gondolt a magas hóban törtetve meggyilkolja a miatt a stilet miatt, és hadd menjen minden a pokolba, a pokolba mindannyiunkkal! A pokol is a mi valódi lakhelyünk! Azonban a havas éjszaka szomorkás, borongós légköre megtette a magáét. A gyűlölet vad tüze lassanként lelohadt benne, és hamarosan a faggyú-mécses apró, nyugodt lángjává csillapult. Mind kevésbé és kevésbé járt az esze a testvérén, és egyre inkább a furcsa francia véseten, Tirko (ekkorra már elporladt) csontjain, a szeretett Lisa Brunetiére-en, aki most ki tudja, mely kutyaösvényein csatangolhat a nyugati világnak, Opačičon, a megboldogult gimnáziumi igazgatón, akit egy alkalommal ugyanígy meg szándékozott gyilkolni, meg még más számos és egyaránt szomorú dolgon... Aleksandar Aschenreiter elfáradva a magánügyeibe mélyedő gondolataitól, szinte észre sem vette, hogy utat téveszt és elveszíti tájékozódási képességét. Ahelyett, hogy a Tuškanac felé haladt volna, egészen más vagy harmadik irányba tartott, magukba nyelték a süket, üres, névtelen utcák, amelyeken elbizonytalanodva és céltalanul ment végig.

„Micsoda nagykések ezek?”, érdeklődött Németh László, miközben megsárgult kincstári alsónadrágjának zsinórját kötötte.

„Ez a férjem gyűjteménye!”, kacarászta Edita. „Szeretnéd, ha megmutatnám a töröket?”

Fölkelt, és meztelenül elugrándozott a nagy fenyőfaállványig, amelyeken rendben sorakoztak Krešimir gyilokjai. Eközben keble és ülepének két féltekéje nyugtalanul rengett.

„Ehol, ni, egy német”, mondta, és lehajolt, hogy kézbe vegye a legalul levő tört. A magyar rámeredt feszülő fenekére, amelyet éppen feléje düllesztett, és ettől hirtelen áramütést érzett, hogy megremegett tőle valami az alsónadrágjában.

„A te férjednek csak az az igazi törje hiányzik, amellyel a legérdemesebb döfni!”, jelentette ki szemmel láthatóan nemigen érdeklődve a „hölgy- és úricipők” főlzarvazott gyárosának gyűjteménye iránt. Edita kacagott ezen a durva kiszóláson, odalépett hozzá, és megmarkolta duz-

zadt tagját, amely önhatalmúlag eldöntötte az alsónadrág kivágásán. Majd az értékes német Panzerbrecherrel (Krešimir gyűjteményének egyik gyöngyszemével) elvágta a gatyamadzagot, és a tör hegyével gyöngéden meglökte a százados szőrös herezacskóját. Erre a százados durván az ágy felé lökte, mire a tör kirepült a kezéből, és beszállt egyenesen a komód alá, és ekkor nekilátott, hogy keményen megbüntesse. „Most meglősz”, gondolta Edita, és epekedve várta az első golyót a lába közé.

Krešimir, miután kijött a moziból, erősen kétközben volt — merre is vegye most az irányt: vajon a tivornyára-e vagy inkább az öccséhez? Ha szépszerével nem megy, vajon erővel kell-e elvennie tőle a tört? Legjobb lesz, ha most elnéz a Medveščakra, ahol egyszer s mindenkorra leszámol azzal az elfajzott fivérével. Összeverekszik vele, vérré mennek, s amelyikük megmarad, vigye a stiletet, akár a pokolba is! Igen, így lesz a legjobb! Krešimir Leo eltelve haragvással, keserűséggel és határozottsággal, útját öccse háza felé vette, és sejtelve sem volt róla, hogy már nem fogja lelni sem Aleksandart, sem a tört.

Habár képtelen volt felfogni, hogyan és miért, Aleksandar végül is a Száva hídján találta magát. Bátyjához indult a stiletért, amelyet különös és furcsa módon elloptak tőle, és végül ezen a hídon kötött ki. Nézte a zavaros vizet, amit a part mentén jég borított, mily nagyszerű lenne most levetnie magát innen, és eltűnni, eltűnni... Ebben a szempillantásban, úgy tetszik, első ízben volt jószágos, tiszta és hibátlan, akár egy kutyakölyök. Életében első alkalommal! Álmodozó hangulatban és költői kedvetlenséggel belső zsebéből előhúzta a revolvért, és behajította a sötét, meg-megloccsanó vízbe. Összefüggéstelen gondolatok kergetőztek a fejében: vajon Lisa csakugyan szerette-e Melies-nek azt a filmjét, vajon szenvedett-e Tirko, vajon féltékeny volt-e Kowalski, vajon az a dolgozat sorsdöntő volt-e, vajon a francia véset prófeciát tartalmazott-e, vajon a bátyja szándékosan mondta-e, hogy anyjuk utcasarki kurva, és vajon ez elegendő ok-e arra, hogy kést döfjön az édes-testvérebe, vajon a mágikus szám Hamburgban a négyes vagy a huszonhármas volt-e, vajon Kowalski csakugyan meg akarta-e őt gyilkolni, amikor az agyagrelieffel homlokon csapta... Odalenn a Szávában kutyatetem sodródott. Sötét volt, és szinte semmit sem lehetett látni, ám ő bizonyos volt abban, hogy az a sötét folt a vízen egy kutyának a teteme. A kutyák igazságosan élnek, de nyomorúságosan és igazságtalanul — kutyául — végzik; ó, ha leélhetett volna egy rövid kutyaeletet, egy tiszta, nyugodalmas és szelíd kutyaeletet!

Aleksandar ott maradt a Száva-hídon, és ott is érte, egészen összefagyottan, a hajnal. Vacogott a hóban, a hidegben, a zúzmarában és a ködben, akár egy boldogtalan, rövid szőrű vizsla.

Az áporodott, fáradt, téli éjszaka ugyanígy hatott Krešimir Leóra is. Ő is, akárcsak az öccse, megfélekedett a firenzei stilettről, amely ezen az éjszakán a legközelebb hozta őket egymáshoz, úgyhogy átadta ma-

gát a hosszú, részvétlen utcáknak, csak ment, elbizonytalankodva és minden cél nélkül. Az üzeme járt a fejében, a részvényei, a felesége és mindazok az átkozott ügyek, amelyeket ezen az éjszakán pokolra akart küldeni. Ejjéltájban arra lett figyelmes, hogy lábai maguktól viszik a Tuškanacon levő háza felé. És éppen a tuškanaci park kellős közepén (ha jobb az emlékezőtehetsége, eszébe jutott volna, hogy valahol ezen a helyen, réges-régen, még a háború előtt, egy gyönyörű dog széjjeltépett egy kislányt, aki a hervadt parki levelek gyűjtésére szolgáló szöges bottal vagy fáklyával ingerelte) Krešimir Leo az egész környéket elborító különös sötétségtől hökkenten megtorpant. Semmit sem látott, kivéve néhány görnyedt árnyat, amely előtte suhant el. Ekkor megzörrent a bozót, valahol orgonamuzsika szólt, távolabb, onnan, még messzebről fölhangzott az ismerős ugatás. Csakhogy honnan ismerős? „Ki az?“, kérdezte, elcsodálkozva, hogy mennyire nyugodt, higgadt, és hogy szemernyi félelmet sem érez. Kérdésére senki sem válaszolt, csupán az ugatás mellett egy női hang kezdett dúdolni alig hallhatóan valami francia dalocskát. Vagy csupán úgy tűnt; többé nem volt képes különbséget tenni a kívülről érkező meg azok között a hatások között, amelyek elcsigázott tudatában képződtek és örvénylettek. Még egyszer szeretne volna megkérdezni, hogy „ki az?“, ám ennek elejét vette valami aranyos villanás, amely feléje röppent, majd meleg, kellemes ütést érzett a mellén, ami után minden világos lett előtte. Békésen, és tudatában annak, hogy most végre mindennek vége, megfordult, és elindult hazafelé. A meleg vér lecsorgott átdöfött mellén — a legjobb védekezés a januári fagy ellen! Halkan, halkan lépett be a házba, még a bejárati ajtó svájci csöngője is néma maradt. Mintha kísértet járta volna a házat: az ajtó nem csikorgott, a felépcsők nem roppantak a súlya alatt, úgyhogy Edita és László semmit sem hallhatott. Ezenkívül a házasságtörők nem is várhatták ily korai hazajövetelét, hiszen Leo a feleségének azt mondta, hogy találkája van üzlettársaival, az efféle „találkák” pedig általában hajnalig tartottak.

Odafönn, az első emeleti hálószobában a fáradhatatlan tüzérszázados igyekezett leadni még egy kutya lövedéket Aschenreiter hasra fektetett feleségére. Ebben a hirtelen kicsapódó ajtó csattanása zavarta meg. A szoba küszöbén a holtápadt Krešimir Leo Aschenreiter cipőgyáros és számos sikeres cég részvényese állt — mellébe pedig egy remekművű firenzei stílet volt mélyen beledöfve. Edita egy iszonytatót sikoltott, eltakarva magát a bemocskolódott lepedővel, míg a tüzérszázados, nem lévén elegendő ideje helyesen fölmérni a helyzet stratégiai mozzanatait, úgy, meztelen, csak a gatyáját markolva fel, a csukott ablakon keresztül az udvarra ugrott, és több helyen lábát törte (a komplikált törések miatt katonai szolgálatra alkalmatlannak nyilvánították, úgyhogy egy gyalogsági századossal együtt, aki notórius iszákos volt, idő előtti nyugállományba küldték).

Krešimir Leo Aschenreiter fölényes megvetést tükröző pillantással



mérte végig könnyező feleségét, majd lassan a szoba közepe felé indult. Mellsebéből a vér a szőnyegre csöpögött, és megfestette a hitvesi ágyuk párnájából kiröppent tollpíhéket. Amikor a szoba közepére ért, érezte, hogy ereje elszáll; már csupán néhány szóra futotta belőle:

„Tudod mi van rávésve ennek a stiletnek a markolatára?”

Feddő szavaira Edita, a volt fodrásznő sírva fakadt, és könnyein keresztül zokogva magyarázta, miszerint ez az egész iszonyatos félreértés, és hogy....

Közönyös kézlegyintéssel szakította félbe. Majd torkán kibugyborogtak utolsó szavai:

„Vesd meg a ravatalomat. Fáradt vagyok, ám útra kell kelnem. Elmegyek, egyenesen a... egyenesen a kutyák mennyországába! Ekként van megírva a passai betűkkel!”

Hosszan állt ott a meztelen kurva fölött (nem tudni, hogy élt-e még, vagy már halott volt), kerekre nyitott szemmel, amelyben valami szomorú, valójában a kutyákra jellemző kifejezés ült. És ha halott is volt, azzal a kikerekedett, jeges pillantásával bizonyára a kutyamenny sohasem látott tájainak pompás visszfényeit itta magába. És akkor, akkor a habos vére lefelé csordult a szája sarkán. De még nem terült el...

#### 4. A FÉNYKÉPMELLÉKLET

A zavaros, kibogozhatatlan és csupán látszólag kikerekedő események felszínén előbukkan egy régi, megsárgult fénykép, amelynek jobb felől a felső sarkát durván meggyúrték. Hátlapijára, valószínűleg utólag, írógéppel a következő dátumot írták: 1939. április 11. A helyszín ismeretlen előttünk: az egyik háború előtti jugoszláv fegyintézet komor ambiense. A fénykép Aleksandar Aschenreiter kopott rabruhában mutatja, amint csákány nyelére támaszkodik. Habár a kép halvány, ellenfényben felvett, ügyetlen amatőr munka, mégis könnyen fölismerhető rajta a fegyenc hirtelen megöregedett arcának fáradtsága. Ez a fénykép az utolsó megbízható adatunk a lecsúszott zágrábi lakos sorsáról, a további menetét könyörtelenül fölfalta az idők korróziója. Krešimir Leo hirtelen halálát követően Aleksandart egy rövid „expressz” bírósági eljárás keretében (amelynek során minden „világos” és „kétségtelen” volt) bűnösnek, ill. fivére gyilkosának nyilvánították, és tizenöt esztendei fegyházbüntetésre ítélték (habár minden olvasó előtt egyértelmű a sajnálatos módon bizonyíthatatlan alibije). Fontos kiemelni, hogy az egész tárgyalás során egyetlen szót sem szólt, a legszükségesebb — hivatalos — közléseken kívül. Büntetésének letöltését 1937 augusztusában kezdte meg. Elejétől fogva határozottan követelte, hogy ne kelljen semmiféle látogatóval sem találkoznia. Csupán valamikor 1939 tavaszán kérte, hogy beszélhessen volt sógornőjével, Edita Ranogajeccal, most férjezett Némethel. Valamit meg szeretett volna neki magyarázni, ám

utóbb elállt ettől a szándékától, bár nem tudta, hogy az asszony különben sem jött volna el. 1939 újévjáig a Crikvenicában élő anyjával váltott néhány szűkszavú, rideg és tartalmatlanul hivatalos hangú levelet. Ezt az időpontot követően a levelezés megszakadt, nemsokára kitört a háború is, és Aleksandarnak többé se híre, se hamva! A közönséges halandónak legalább megmarad a sírja! Igaz ugyan, hogy egy barátja (meg kell jegyezni — különösen megbízhatatlan egyén!) azt mesélte, miszerint 1951-ben egy szempillantásra látta őt az Athén és Alexandria között közlekedő hajóra felszállók tömegében. Azt mondja, nagy parafasisakja volt, hosszú, ősz szakálla, és megtermett, kan dán dogot vezetett pórázon. Ez az adat azonban a végsőkéig megbízhatatlan, és minden valószínűség szerint ebben az időben már Aleksandar sem volt az élők sorában.

Am térjünk vissza — miként mondtuk is, sajnos, csupán leírásban szereplő — fényképmellékletünk idejébe, mivel ez, a szóbeszédtől és a találgatásoktól eltérően, mégiscsak olyan-amilyen tárgyi bizonyítékát képezi Aleksandar sorsának.

A csákány, amelynek nyelére támaszkodik, a követ törő (?) fegyenc súlyos és kimerítő életét tanúsítja. Am a kötőrőben — vagy másutt, ahol nehéz csákánnyal dolgoznak — végzett munkája nem az egyedüli tevékenysége volt a fegyházban. A nehéz, kimerítő munka után, mondják, amikor a többi rab holtfáradtan zuhant bolhák lepte szalmazsákjára, Aleksandar az „ágya” alól elővette nehezen megszerzett papírdarabjait, amelyekre tompa hegyű ácsceruzával valamit firkálgatott. Költeményeket írt, kínoktól terhes fegyencvallomásokat, versbe szedve. Azt is tudjuk, hogy egyik versének a címe Tirko alvilági birodalma volt, egy másiké meg — Lisa torzója. Ez második versgyűjteménye kellett volna hogy legyen, amelynek ezt a címet szándékozta adni: Minden gonoszra fordul, vagyis ugyanazt, amelyet az első könyve is viselt — Tout va mal. Talán elmulasztottuk megemlíteni, hogy azt az első gyűjteményt ifjúkori beteg szerelmének, Lisa Brunetièrre-nek ajánlotta, az európai kutyabordélyok királynőjének és mesterasszonyának!

*BRASNYÓ István fordítása*